

Грігоца Сергій Юрійович,

здобувач вищої освіти бакалавра
2 курсу 203 навчальної групи навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Халюк Сергій Олександрович,

завідувач кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Дослідження міжнародних стандартів прав людини є актуальним у сучасних умовах, коли глобальні виклики, збройні конфлікти та кризи вимагають реального забезпечення гідності й захисту кожної особи незалежно від державних кордонів. Україна, ратифікувавши Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та низку інших міжнародних актів, зобов'язалася дотримуватися ключових принципів, які ними передбачені. Аналіз міжнародних стандартів дає змогу не лише оцінити стан прав людини в Україні, а й виробити дієві підходи до їх практичного забезпечення в умовах інтеграції до європейського правового простору.

Міжнародні стандарти прав людини – це закріплені у міжнародних актах і документах, текстуально уніфіковані й функціонально універсальні (для певних міжнародних об'єднань держав) принципи та норми, які за посередництвом вельми абстрактних, здебільшого оціночних, терміно-понять фіксують мінімально необхідний або бажаний зміст і/чи обсяг прав людини, зумовлювані досягнутим рівнем соціального розвитку та його динамікою, а також встановлюють позитивні обов'язки держав щодо їх забезпечення, охорони й захисту та передбачають за їх порушення санкції політико-юридичного або політичного характеру [1, с. 24].

Відповідно до такого розуміння міжнародних стандартів прав людини можна визначити їх особливе функціональне призначення у правовому регулюванні суспільних відносин у сфері забезпечення прав і свобод людини, а саме: по-перше, містять чіткий перелік прав і свобод людини, які у обов'язковому порядку повинні бути визнані державами-учасницями тієї або іншої конвенції; по-друге, визначають зміст і сутність прав і свобод, які повинні втілитись у конституціях і законах держав-учасників конвенції; по-третє, встановлюють зобов'язання держав із забезпечення реалізації проголошуваних прав і свобод; по-четверте, закріплюють межі обмежень та заборон, пов'язаних з реалізацією прав і свобод людини. Тобто міжнародні стандарти виступають основою для того, щоб громадяни різних країн світу могли здійснити захист своїх прав, свобод і законних інтересів. Не є виключенням і громадяни України.

Зокрема, Україна є учасницею великої кількості міжнародних та регіональних багатосторонніх та двосторонніх договорів, які так чи інакше стосуються прав і свобод людини. Лише протягом останніх років у формі законів України про ратифікацію було імплементовано близько ста міжнародних угод, частина із яких є конвенціями, зокрема Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом (1975 р.), Конвенція про безпеку та гігієну праці в сільському господарстві (2001 р.), Конвенція про права інвалідів і Факультативний протокол до неї (2006 р.), Конвенція про охорону та заохочення розмаїтості форм культурного самовираження (2010 р.) тощо. Окрім того, було підписано значну кількість двосторонніх міждержавних угод, спрямованих на більш ефективне забезпечення та захист прав людини [2, с. 17].

Для кращого розуміння правової природи та сутності міжнародних стандартів захисту прав людини надзвичайно важливу роль відіграло прийняття в 1966 р. резолюції Генеральної Асамблеї ООН 41/120, в якій було викладено керівні принципи, котрі повинні враховуватись під час розробки міжнародних документів у зазначеній сфері, зокрема, вони повинні: «а) узгоджуватись із чинним зводом міжнародно-правових норм у сфері прав людини; б) мати фундаментальний характер і ґрунтуватись на притаманних людській особистості гідності та цінності; в) бути достатньо чіткими, щоб слугувати джерелом прав і обов'язків, які піддаються визначенню й здійсненню; г) передбачати, коли це доречно, реалістичний та ефективний механізм здійснення, включно із системами подання доповідей; е) користуватись усесторонньою міжнародною підтримкою» [3, с. 22].

Отже, міжнародні стандарти щодо основних прав, свобод людини і громадянина є важливими і мають значний вплив на внутрішнє законодавство як України, так і інших держав. Кожна держава повинна забезпечувати механізм реалізації захисту прав та свобод своїх громадян. Це невід'ємна складова демократичної держави [4, с. 74].

Держава, яка взяла зобов'язання виконувати міжнародні конвенції, повинна розробляти та приймати національне внутрішнє законодавство керуючись принципами та положеннями ратифікованого нею міжнародного законодавства. Практично всі сучасні конституції демократичних, правових держав містять основні положення, що захищають та гарантують основні права людини й громадянина. Наша держава не стоїть осторонь, вона підтримує міжнародні конвенції ООН у галузі прав людини. І так само, як і міжнародні нормативно-правові акти, концентрує свою увагу на захисті прав та свобод людини і громадянина. Це підтверджується тим, що в Конституції України присвячено окремий розділ, що закріплює права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Основний Закон держави містить такий перелік прав людини: право на життя; право на вільний розвиток особистості; право на повагу людської гідності; право на свободу і особисту недоторканість; недоторканість житла; таємниця листування; невтручання в особисте і сімейне життя; свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право на вільний в'їзд в Україну і виїзд з України; право на свободу думки і слова, на вільне висловлювання своїх поглядів і переконань; свобода світогляду і віросповідання. Підтримуємо

думку, що структура міжнародних стандартів у сфері прав людини складається із сукупності принципів і норм, які встановлюють: права та свободи людини в різноманітних сферах життєдіяльності; обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і у період збройних конфліктів; загальні принципи природного права; відповідальність за злочинне порушення прав людини; напрями розвитку та розширення сфери прав людини; напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини. Контроль за дотриманням та непорушенням прав людини та громадянина значною мірою покладається на представників органів державної влади. Серед виконавчої гілки влади важливу роль у цьому відіграє Національна поліція України. Дійсно, Національна поліція України відіграє важливу роль у сфері забезпечення реалізації міжнародних стандартів прав людини, це підтверджується тим, що одним з обов'язків підрозділів Національної поліції України є забезпечення реалізації та контроль за недопущенням порушень прав та основних свобод людини, які закріплені міжнародними та національними нормами права [5, с. 51].

Отже, міжнародні стандарти прав людини становлять фундамент сучасного правопорядку, що визначає межі державної влади й гарантує кожному невід'ємні права незалежно від національності, статусу чи переконань. Їх реалізація вимагає послідовного застосування норм міжнародного права у внутрішній правовій системі відповідно до статті 9 Конституції України, яка закріплює пріоритет ратифікованих міжнародних договорів. Розвиток правозастосовної практики в Україні доводить, що відповідність міжнародним стандартам є не лише юридичним обов'язком, а й умовою довіри суспільства до держави. Забезпечення прав людини через інтеграцію рішень Європейського суду з прав людини, приведення законодавства у відповідність до міжнародних договорів і підвищення правової культури посадових осіб сприяє зміцненню демократичних інститутів та верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. С. 19-29.
2. Ганзицька Т. С., Штанько М. В. Міжнародні стандарти прав людини: теорія та практика реалізації в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2015. С. 16-18. URL: https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/07/4_2015.pdf#pa
3. Чорна С. З. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація у процесі реалізації правозахисної функції судової влади в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. С. 20-24. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/2_2020.pdf#page=20
4. Сидорук М. В. Міжнародні стандарти прав та свобод людини і громадянина. 2016. С. 72-75. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85bf1a20-391c-4631-94e8-a9d004bcf38c/content>

5. Яцковина В. В. Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. С. 49-53. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/1-2/11.pdf>

Данильчук Андрій Вікторович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 208 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення прав дітей у реаліях воєнного стану є надзвичайно важливим питанням. Під час воєнних дій значно зростає ризик порушення найважливіших прав дитини, а саме – на безпечне життя, доступ до освіти, необхідні медичні послуги та надійний захист від насильницьких дій. Актуальність даної теми зумовлена масштабними порушеннями прав дітей в Україні: вбивства, поранення, депортації, розлука з родинами, порушення права на освіту тощо.

Варто також зазначити, що Україна є державою, що ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини. У статті 38 Конвенції зазначено, що держави «зобов'язані поважати норми міжнародного гуманітарного права, що застосовуються до них у випадку збройних конфліктів та стосуються дітей, а також забезпечувати їх дотримання» [1]. Такий обов'язок вимагає оперативного реагування на випадки порушення прав дитини, вдосконалення законодавчих норм та створення спеціальних механізмів підтримки дітей, які постраждали від війни [2, с. 598].

Діти є особливо вразливою категорією населення. Згідно частини 1 ст. 52 Конституції України передбачено, що «діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним». Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Також, в Конституції вказано про особливий державний захист дітей-сиріт і тих, хто позбавлений батьківського піклування (ст. 52) [3].

Ще з 2014 року Україна застосовує різноманітні заходи стосовно захисту дітей на територіях тимчасово окупованих країною-терористом. У співпраці з міжнародними організаціями наша держава активно формує та впроваджує програми підтримки дітей, які зосереджені на захисті їхніх прав і забезпеченні